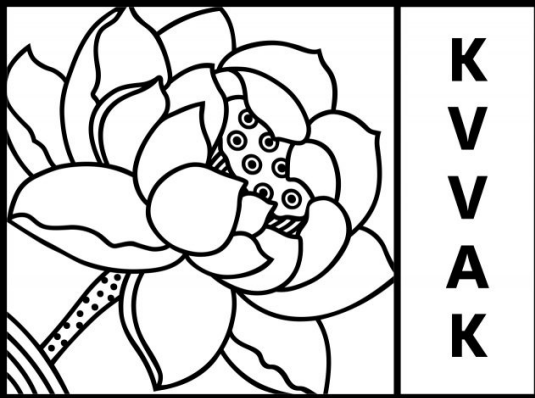

Koninklijke Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst

Reisbrieven over Aziatische kunst

door Herman Visser 1921-1922

Algemeen Handelsblad van donderdag 4 augustus 1921 - Avondblad - Tweede blad, p. 5
[bewerking: Pauline Lunsingh Scheurleer en Dr. Marie Yasunaga]

Reisbrieven over Aziatische kunst

X - Nara

Van een der schoonste landen op deze aarde, is Nara het heerlijkste oord. De fijne Japanner stelt Nara ver boven Kyôto, doch de domme toerist verkeert steeds nog in de meening, dat hij het grootste deel van zijn tijd in Kyoto moet slijten, en dat hij, van daaruit, Nara in één dag kan “afdoen”.

Intusschen moet dit toeristen-“inzicht” ieder waar vriend van Japan ten hoogste verblijden, want het heeft ten gevolge, dat Nara door stompzinnige, onbeschaafde en record-zuchtige reisgezelschap-Amerikanen (en daarmee gelijkstaanden) steeds slechts voor zeer korten tijd wordt ontsierd.

Nara is maar voor een klein deel een stadje. In hoofdzaak is het een goddelijk park met wat tempels en huizen, met beminnelijke, nog niet door het Westen bedorven, menschen, met overtalrijke, daarin rustig rondwandelende en intens van hun leven genietende herten (die het park reeds van oudsher bevolken), en met vijvers, wemelend van schildpadden en visschen, die het, qua tamheid, ongeveer tot den graad van huisdieren hebben gebracht.

Deze geheele menschen-, tempels-, dieren- en huizenwereld, leeft in een door de menschen, en wat in Japan zoo uiterst merkwaardig is, ook bijkans door de natuur zelf, innig-fijn gestyleerde en geproportioneerde omgeving van kristallijn-klare berg-, heuvel-, boom-, blad- en bloemvormen. In Nara is de essentie van het Japansche landschap te vinden.

Dat Nara bovendien van zulk een verrekend en alles in Japan in zekeren zin overstralend belang is, vindt zijn oorzaak daarin, dat in dit hierboven aangeduid paradijsachtig milieu, de vroegste (en volgens mijn geestverwanten, ipso facto sterkste en schoonste) Japansche kunst kan worden genoten.

In mijn eersten brief uit Japan berichtte ik,¹ dat nagenoeg al de Suiko-bronzen en -bronsjes uit het bezit van den Keizer, die gewoonlijk in het Uenô-museum te Tôkyô kunnen worden bezichtigd, ter gelegenheid van de feestelijkheden ter eere van Prins Shôtoku Taishi's dertienhonderdsten sterfdag (geboortedag in brief V was een vergissing) naar een der beide andere keizerlijke musea waren overgebracht. Het bleek dat deze nobele Boeddhistische werken uit Japan's vroegste kunst-historische tijdperk, naar het museum te Nara waren verhuisd.

¹ See Letter V.

Men had namelijk een feest-tentoonstelling in dit museum aangericht, waarin maar even nagenoeg al het transportabele bezit uit den tempel Hôryû-ji, en de belangrijkste keizerlijke schatten uit den tijd van Shôtoku waren vereenigd.²

Voor den ingewijde beteekent dit, dat deze buitengewone tentoonstelling, de schoonste en meest geconcentreerd-nobelexpositie die ooit in Japan is gehouden, behalve de groote Suiko-werken uit Hôryû-ji en eenige Suiko-werken van minder belang, behalve de Shôsoin-stukken (de stukken uit het Keizerlijk schathuis te Nara; zij kunnen slechts eenige dagen per jaar worden bezichtigd), nagenoeg al de belangrijke Suiko-werken, die Japan heden ten dage nog rijk is, bevatte. Dit wil wat zeggen.

Eerst eenige onontbeerlijke gegevens omtrent Shôtoku Taishi en den tempel Hôryû-ji.

De vroegste geschiedenis, de origineele architectuur (er zijn nog Suiko-gebouwen overgebleven), en de vroegste kunstwerken – nog in talrijke schitterende stukken behouden – van Hôryû-ji, staan ten nauwste in verband met het werken van Prins Shôtoku Taishi, die in de 6e en 7e eeuw n. Chr. zoo veel voor de invoering van het Boeddhisme in Japan heeft gedaan.³

Nagenoeg alle belangrijke werken uit den tijd van Shôtoku (in het Westen dus als de Suiko-periode bekend), behoorden eens aan Hôryû-ji. Niet zoo heel lang geleden – de tempel verkeerde in geldnood –, ging een deel van de schatten, voornamelijk de kleinere bronzen, echter in het bezit van den keizer over.⁴ Naast feestelijkheden in den tempel zelven, die gelukkig (zooals later zal blijken) maar een week hebben geduurd, wist men de nagedachtenis van Shôtoku niet beter te eeren, dan door het bijeenbrengen van al de magistrale werken die in zijn tijd zijn ontstaan, in het sympathieke museum te Nara, ongeveer op een afstand van Hôryû-ji gelegen, als die tusschen ons Rijksmuseum en Haarlem.

Deze tentoonstelling is vooral dáárom van zulk een exceptioneele waarde geweest, omdat hier de in Hôryû-ji zelve slechts uiterst lastig en bezwaarlijk te bestudeeren kleinere stukken nu in vol daglicht, voortreffelijk geëxposeerd, volkomen rustig konden worden bezichtigd. Zeker niet minder gewichtig, ja wellicht van nog grooter belang, was het feit, dat hier eenige nog nooit den volke vertoonde stukken uit het bezit van den Keizer konden worden bewonderd.

Zelfs het in het zeer kort over deze onvergetelijke tentoonstelling berichten, zou op zijn minst twee of drie feuilletons vergen. Voorzoover het de beeldhouwkunst betreft is echter een deel der belangrijkste stukken in Withs, reeds vroeger aangehaald, werk afgebeeld (“Buddhistische Plastik in Japan bis in den Beginn des 8. Jahrhunderts n. Chr., herausgeg. v. Karl With”, Weenen 1919). Dit vergemakkelijkt mij mijn taak eenigszins.

---

2 In the spring of 1921, the Hôryû-ji temple held a massive ceremony to commemorate the thirteen hundredth year of Shôtoku Taishi's death, accompanied by a special exhibition of unprecedented scale organized by the temple at the Nara Imperial Museum. The exhibition lasted over two months, from April 11 to June 10, and offered 306 exhibits, including the most significant treasures from the temple and all the Hôryûji treasures loaned from the Imperial House.

3 Shôtoku Taishi (Prince Shôtoku, 574? -622) was a regent of Empress Suiko (r. 593-628). In 594, he issued an imperial edict to promote Buddhism, followed by the foundation of the Hôryû-ji temple at the beginning of the 7th century.

4 In 1878, the Hôryû-ji temple donated an extensive collection of items related to the life and veneration of Shôtoku Taishi to the Imperial House, which is today preserved in the Hôryûji Treasure House at the Tokyo National Museum.

Neemt men den “Tafelband” van dit uitstekenden werk ter hand, dan vindt men op blz. 7 tot en met 12 buitengewoon nobele, fijne houten Suiko-figuurtjes afgebeeld, die tot de versiering der baldakijns boven de voornaamste groepen beeldhouwwerk van Hōryū-ji’s hoofdtempel (Kon-dō) hebben behoord [afb. 1]. Al hetgeen de baldakijns tegenwoordig siert, is, als ik wel ben ingelicht, van lateren datum.⁵ De enkele nog uit den Suiko-tijd overgebleven stukken, heeft men wijselijk naar het museum te Nara overgebracht. Behalve de door With afgebeelde stukken, toont men een, zeer veel op het op blz. 10-12 afgebeelde stuk gelijkend, bijkans nog fraaier, figuurtje: een de fluit bespelende engel

De op blz. 38 tot en met 44 afgebeelde groote houten Kokuzo, [Afb.2] eertijds in den Kon-dō van Hōryū-ji geplaatst, vergeet men eenigszins, als men de Yume-dono Kwannon van Hōryū-ji gezien heeft. Daarover hoop ik later te spreken.⁶

Ook een gedeelte der Suiko-bronsjes en -bronzen die hier te zien waren, vindt men in With afgebeeld. Ik noteerde de stukken op blz. 17 etc. [afb. 3], 22 etc. [afb. 4], 25 etc. (zeer fraai) [Afb. 5], 27 etc. [afb. 6], 55 etc. (een der beste, vloeiendst gecomponeerde figuren)⁷, 75 etc. (bijzonder fijn) [afb. 7], 78 [afb. 8], 79 [afb. 9], 120 etc. (zeer sterk) [afb. 10], 122 etc. [afb. 11], 158 [afb. 12].

Bosatsu ryūzō (staande bodhisattva) [Afb. 3], Asuka-periode, 7de eeuw, verguld brons, h. 56,7 cm, Hōryū-ji Temple, Nara. Foto uit With (1919), plate 17

Boshin'nen mei Shakyamuni oyobi kyōji zō (zittende Shakyamuni en begeleider, gedateerd 628 (inscriptie op de nimbus) [Afb. 4], brons, h. 16,7 cm (Boeddha): 13,6 cm (begeleider), Hōryūji Daihōzōin. Foto uit With (1919), plate 22

Nyorai Zazō (Zittende Boeddha) [Afb. 5], Japan, Asuka-periode, 7de eeuw, verguld brons, h. 30,8 cm, Tokyo National Museum, Hōryūji collectie, inv.nr. N-145

Nyorai oyobi ryōkyōji zō (Nyorai Boeddha en twee begeleiders) [Afb. 6], Korea, periode van de Drie Konink-rijken, 6de-7de eeuw, verguld brons, 28,1 cm (Boeddha), 20,6 cm (linker begeleider), 20,6 cm (rechter begeleider), Tokyo National Museum, Hōryūji collectie, inv.nr. N-143

Bosatsu hanka zō (zittende bodhisattva met één hangend been) [Afb. 7], Japan, Asuka-periode, 7de eeuw, verguld brons, h. 21,8 cm, Tokyo National Museum, Hōryūji collectie, inv. nr. N-159

Ten'nin, Kondō tengai fuzoku (Heavenly Beings, Part of a Golden Hall Heavenly Canopy), (Engel spelend op een luit (biwa) [Afb. 1], Japan, Asuka-periode, 7de eeuw, hout met polychromie, h. 53,7 cm, Hōryūji Temple, Nara. Foto uit Karl With, Buddhistische Plastik in Japan, 1919, Tafelband, 10

Kokūzō Bosatsu ryūzō (Staande Ākāśagarbha) (after 1917 called Kan'non bosatsu ryūzō or Kudara Kan'non) [Afb. 2], Japan, Asuka-periode, 7de eeuw, hout met polychromie, h. 209,4 cm, Hōryūji Temple, Nara, Tokyo National Museum, inv.nr. C-495. Foto uit With (1919), plate 38

5 The three baldachins made of wood, two from the late 7th century and the other from the Kamakura period, were registered as national treasures in 2020.

6 See letter XI.

7 It is uncertain which work Visser meant here specifically: the newspaper reads plate no. “55”, while an old transcription in the museum archive shows “33.”

Kannonbosatsu ryūzō
(staande bodhisattva)

[Afb. 8], Japan, Asuka-periode, 7de eeuw, verguld brons, h. 28 cm, Tokyo National Museum, Hōryūji collectie, inv.nr. N-169

Kannonbosatsu ryūzō
(staande bodhisattva)

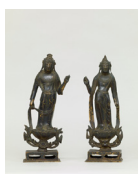
[Afb. 9], Japan, Asuka-periode, 7de eeuw, verguld brons, h. 31,6 cm, Tokyo National Museum, Hōryūji collectie, inv.nr. N-183

Bosatsu ryūzō (Staande bodhisattva) [Afb. 10], Japan, Asuka-periode, 7de eeuw, verguld brons, h. 38 cm, Tokyo National Museum, Hōryūji collectie, inv.nr. N-186

Bosatsu ryūzō (staande bodhisattva) [Afb. 11], Japan, Asuka-periode, 7de eeuw, verguld brons, h. 42,3 cm, Tokyo National Museum, Hōryūji collectie, inv.nr. N-187

Kannon Bosatsu ryūzō oyobi Seishi Bosatsu ryūzō (twee staande bodhisattvas, Avalokitesvara en Mahasthamaprapta) [Afb. 12], Japan, Asuka-periode, 7de eeuw, verguld brons, h. 21,6 en 22 cm, Tokyo National Museum, Hōryūji collectie, inv.nr. N-185

Eenige der meest interessante en fraaiste Suiko-bronzen uit het bezit van den Keizer, waarvan men hier kon genieten, en die, voorzoover ik heb na kunnen gaan, nog nooit ten toon gesteld zijn geweest, vindt men echter niet in With. Het zijn voornamelijk stukken die een sterken Koreaanschen invloed verraden, of die waarschijnlijk inderdaad Koreaansch zijn.

Onder het aan Hōryū-ji behoorend beeldhouwwerk, blinken vooral de zes buitengemeen schoone vergulde Bodhisattwa-figuren van met lak bedekt hout uit, die men bij With op blz. 87 tot en met 109 zeer bevredigend afgebeeld vindt⁸. Deze geheel unieke, grandiose, en van stemming zoo zeer aandoenlijke stukken, moeten ongetwijfeld tot de allerbeste Japansche plastiek, en tot het kostbaarste Japansche kunst-bezit worden gerekend. In deze magistrale werken is mede van het hoogste in de Aziatische kunst bereikt.

Dat deze fragiele houten meesterwerken vijftien eeuwen na hun ontstaan nog zoo uitstekend voor ons zijn behouden gebleven, is een der vele bewijzen van Japan's piëteit voor zijn kunstbezit. Een volk dat zulke bewijzen vermag te leveren, is waarlijk gelukkig te prijzen.

Van de talrijke kostbare schatten, zij nog de aandacht gevraagd voor twee exceptioneele en bijzonder gevoelige stukken.

Het eene werk is een tempel-banier in brons, wederom uit den Suiko-tijd. Van een prachtig bewerkt bovenstuk zijgt een regen van fijne metaalplaten neer. Op de platen zijn door zaagwerk subtiel gecomponeerde engel-figuren uitgespaard, die met hun, voor den vroeg-Boeddhistischen stijl zoo karakteristieke, sterk-emotioneel opvlammende gewaad-slierten, het geheel tot iets van een mysterieuze brosheid en onbeschrijflijke schoonheid maken.

Kanjōban (baldakijn voor de Kanjō ceremonie)

[Afb. 13], Japan, Asuka-periode 7de eeuw, open-gewerkt verguld brons, ca. 510 cm, Tokyo National Museum, Hōryūji collectie, inv.nr. N-58

Sharitō (reliëkhouders in de vorm van een stoepa)

[Afb. 14], Japan, Heian-periode, 1138, verguld brons (stoepa); hout, lak en kleuren (voet), h. 62 cm, Tokyo National Museum, Hōryūji collectie, N-242

8 The three pairs of Bodhisattva figures, Kwannon- and Seishi Bosatsu, Monjyu- and Fugen Bosatsu, Nikkō- and Gakkō Bosatsu, all from the late Asuka period (Hakuhō era) in the 7th century, are commonly known as the Roku Kwannon (The Six Kwannon). For the reproductions, see exhibition catalog, *Hōryūji: Prince Shōtoku and treasures of early Buddhist faith in Japan*, Nara National Museum, 2021, cat. no. 182-187.

Het banier is in het bezit van den Keizer [afb. 13].

Een ander onvergetelijk werk, is het aan Hōryū-ji toebehoorend model van een pagoda [afb. 14]. Het wonderlijke bij dit stuk is, dat men niet slechts in extase geraakt over de nobele architectuur die door dit model wordt vertolkt - van de nog bestaande oude architectuur in Japan, haalt, naar mijn gevoel, niets bij de architectuur van deze kleine pagoda -, doch dat men dit model niet slechts als model, doch ook, op zich zelf beschouwd, als kunstwerk aanvoelt. Een zoo teeder verzorgd, van zulk een puur sentiment getuigend model, ontstaat slechts in een land als Japan.

De Shōtoku Taishi-tentoonstelling heeft mij ook nog een groote verrassing gebracht. Vrijwel een ieder verkeert in de meening, dat Hōryū-ji slechts zeer belangrijk is op het gebied der sculptuur, doch dat, qua schilderkunst, aldaar niet zoo veel wordt bewaard, dat zeer important kan worden genoemd.

Hoe geheel anders is het in werkelijkheid echter gesteld. Op deze tentoonstelling toch, kwam Hōryū-ji met eenige der oudste Japanse schilderijen voor den dag, die, hoe gesleten ten deele ook, volkomen waardige tegenstukken vormen van de heerlijke meesterwerken op het gebied der beeldhouwkunst, die deze zoo zeer bevoorrechte tempel rijk is.

Van deze schilderijen moet vooral een grandioose Boeddhistische schildering (Bishamon voorstellend) van aanzienlijke afmetingen, worden aangestipt.⁹ Tôsa-elementen spreken in dit stuk sterk mede. Al is de schildering sterk gesleten, zoo belet dit niet te onderkennen, dat het stuk in zijn tijd tot de meesterwerken moet hebben behoord. Beter behouden gebleven is een subliem tweedeelig scherm, dat met roode lotusbloemen beschilderd is.¹⁰ Men houdt het eerst voor Chineesch, en wel voor voortreffelijk werk uit den Sung-tijd. Later wijzigt zich deze opinie; men neemt dan aan hetgeen door Japanse experts uitgemaakt is. Volgens hen is dit buitengewoon fijne en stille scherm, met zijn voldragen schoon getrokken bloemblad-contouren, Japansch.

Van Hōryū-ji's bezit aan schilderkunst zij ten slotte nog de aandacht gevestigd op een vijftal schermen in Tôsa-trant, die Prins Shōtoku Taishi's leven illustreeren [afb. 15]. Zij bieden in talrijke fijnzinnige en klare details, volop gelegenheid tot bestudeering dezer heerlijke school.

Van wat aan schilderkunst tentoongesteld was, overtrof echter een werk al de andere in schoonheid en zeldzaamheid. Het was de, tot nu toe vrijwel een ieder slechts uit de reproductie, welbekende kakemono, waarop in primitieven, in z.g.n. "decoratieven" stijl, Shōtoku Taishi met twee kinderen afgebeeld heet te zijn [afb. 16].¹¹

De schildering werd vroeger voor een van Japan's oudste kunst-documenten, en inderdaad voor het portret van Shōtoku gehouden. Tegenwoordig geeft men toe, dat wij hier ongetwijfeld Koreaansch werk voor ons hebben. M.i. kan de kakemono bovendien eerst honderden jaren na Shōtoku's tijd zijn ontstaan.

Hata Chishin, [Shōtoku Taishi Eden \(Illustrated Biography of Prince Shōtoku\)](#) [Afb. 15], Japan, Enkyū 1 (1069), vijf panelen (tegenwoordig gemonteerd als tien panelen), kleuren op zijde, h. tussen 189,2 en 90,5 cm, Tokyo National Museum, Hōryūji collectie, inv.nr. N-1

Kanō Osanobu, [Kopie naar Shōtoku Taishi oyobi ni ōji zō](#) [Afb. 16], Japan, 1842, kleuren op papier, 101,3 x 53,5 cm, Tokyo National Museum, inv.nr. A-9208

9 Bishamonten zō, color on silk, Japan, Kamakura period, 262.7 x 128.3 cm, Hōryūji, registered as an important cultural heritage on April 17, Meiji 35 (1902).

10 Renshu (Lotus pond), color on silk, a pair of standing screen, 175.8 x 121.1 cm each, Japan, Kamakura period, 13th century, Hōryūji, registered as an important cultural heritage on December 28, 1897.

11 The original painting Shōtoku Taishi oyobi ni ōji zō (Nara period, 8th century, color on paper, 101.3 x 53.5 cm) is still in the Imperial Collection and under the management of the Imperial Household Agency.

Doch afgezien van herkomst en tijd van ontstaan, welken buitengewoon sterk staal van vroege Oost-Aziatische schilderkunst is dit unieke werk. De compositie is in haar lijn-parallellellen, in haar lijnkruisingen, kort om in haar geheelen krachtigen opzet, bijkans zoo magistraal als de ornament-bouw van een vroeg Chineesche brons. De lijnen zijn zoo emotioneel-primitief, dat dit een wat minder vloeien van het penseelschrift ruimschoots vergoed.

Het kostbare, aan den keizer behoorende werk, werd, tot vóór deze tentoonstelling, slechts aan enkele bevoorrechten getoond. Op deze expositie kon het slechts een luttel aantal dagen worden bezichtigd. Toen ik bij mijn vertrek uit Nara de kakemono goeden dag wilde zeggen, was de schildering reeds door een veel minder werk vervangen.

Ik mag echter voorwaar niet klagen. Door de buitengewone voorkomendheid van den fijngevoeligen directeur der musea te Nara en te Kyôto, den heer Kubota¹², is het mij mogelijk geweest, het werk goed te bestudeeren. Men stond mij namelijk toe in de vitrine te kruipen, die het zeldzame stuk tijdelijk huisvesting verleende. Zodoende kon ik eenige onvergetelijke minuten voor dit geweldige werk slijten.

Tot zoover over de Shôtoku Taishi-tentoonstelling. De geringe plaatsruimte, die mij nog rest, zij aan eenige woorden over de zeer importante vroege schilderijen gewijd, die Nara's museum in bruikleen heeft. In mijn over Kyôto handelenden brief, wees ik reeds op het belang dezer werken.

Het is nog niet zoo heel lang geleden, dat tusschen de fresco's van Hôryû-ji, uit zegge de zevende eeuw, en de schilderijen uit de vroege Fujiwara-periode (omstreeks tiende elfde eeuw voor zoover het documenten der schilderkunst betreft), geen in Japan ontstane uiting van schilderkunst kon worden gevoegd. Met andere woorden: schilderkunst uit de Tempyô- (bij ons beter bekend onder den naam Nara-) periode, was eertijds iets onbekends. Op een goeden dag werd echter in het dak van den tempel Yakushi-ji (in den omtrek van Nara), een aldaar eeuwen geleden verstopte kleine schildering op zijde ontdekt, die met zekerheid op de Tempyô-periode kon worden geboekt.

Het in stijl, zoowel als in techniek en in de gebruikte materialen, geheel op zichzelf staande werk, stelt Kichijô-Ten (Sri Devi) voor [afb. 17].

Men vindt de sublieme schildering, die door haar prachtig vloeiend, miniatuurachtig, petillant penseelschrift, zoowel als door haar schier primitief-Italiaansch coloriet, in hoogdravenden stijl met juweel zou moeten worden betiteld, talrijke malen afgebeeld.

Afgezien van de hooge aesthetische waarde, is de kunst-historische waarde van het werk volkomen onschatbaar. Geen enkele andere schildering toch, kan er met zekerheid aanspraak op maken, in den Tempyô-tijd vervaardigd te zijn.

Wegens gebrek aan plaatsruimte, kan ik twee andere meesterwerken der Boeddhistische schilderkunst in het museum te Nara, slechts met hun titels aanduiden.

Anoniem, *Kichijôten*
[Afb. 17], kleuren op hennep,
Japan, Nara-periode, late
8ste eeuw, 53 x 31,7 cm,
Yakushiji, Nara

12 Kubota Kanae (1855-1940) was a bureaucrat specializing in art administration and worked at the Imperial Museum and the Tokyo Fine Art School in close collaboration with Okakura. From 1907 to 1931, Kubota served as the museum director of the Imperial Museums in Nara and Kyoto.

Het eene werk bestaat uit drie stukken. Het is de beroemde Amida Sanzon uit den tempel Hokke-ji. De andere schildering is een prachtige Miroko-Bosatsu. Zij behoort aan Hôzan-ji [afb. 18].

Een volgende brief over Hôryû-ji en eenige andere tempels in, en in den omtrek van Nara.

H. F. E. Visser

a/b "Paul Lecat"¹³, 30 Juni

Anoniem, Miroku Bosatsu zō [Afb. 18], Japan, Kamakura-periode (1185-1333), kleuren op zijde, 164,2 x 88,8 cm, Hôzanji, Nara

---

13 The steamliner Paul Lecat of the French shipping company Messageries Maritimes was a sizeable luxury ship that served on the Indochina and Far-Eastern routes.